

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์ การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Management strategies for local sufficiency school focusing on learning outcomes towards sustainable development

อมราพร บุญให้* ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา**
Amaraporn Boonhai * Tippawan Sukjairungwattana**

Received : 17 May 2021 / Revised : 13 June 2021 / Accepted : 21 June 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) ประเมินและพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และครู จำนวน 313 คน ผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินร่างกลยุทธ์ ฉบับที่ 1 จำนวน 20 คน และฉบับที่ 2 จำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี Priority Needs Index และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) จุดแข็ง ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา จุดอ่อน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โอกาส ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคม และภาวะคุกคาม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี 3) การประเมิน

*หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*Philosophy Program in Development Education Department of Education Foundations Graduate School, Silpakorn University

**Thesis Advisor, Faculty of Education, Silpakorn University

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

ของร่างกลยุทธ์ฯ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 โดยภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นฯ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 8 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ 19 วิธีดำเนินการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน / โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น / การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) to study the current and desirable conditions of the local self-sufficient school administration aiming at learning outcomes towards sustainable development; 2) to analyze the strengths, Weaknesses, opportunities and threats of the administration. 3) To develop and assess strategies for managing local sufficiency schools that focus on learning outcomes of sustainable development. Using a mixed research method of qualitative research and quantitative research. The sample consisted of 92 school administrators and 313 teachers, 12 key informants, 20 experts in the assessment of Strategic Draft No .1 and No., 11 people. Average Standard Deviation, Priority Needs Index, and Content Analysis.

The results of this research were 1) the present condition consisted of the internal environment and external factors as a whole, at a high level. Desirable conditions include the internal environment. And external factors as a whole were at the highest level. 2). Strengths consisted of the aspect of student development activities. In terms of personal development of educational institutions, the weak points consisted of educational institution management. In terms of curriculum and learning activities, opportunities consisted of social factors. And threats, consisting of political factors and government policies, economic aspects and technology; 3) the overall assessment of the Strategic Plan No.1 and No.2 is correct, appropriate, feasible. And usefulness at the highest level and management strategies for local sufficiency schools, consisting of four main strategies, eight secondary strategies, and 19 operational methods.

Keywords: school management strategy / local sufficiency school / sustainable development

บทนำ

โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น (Local Sufficiency School :LSS) เป็นโครงการที่ริเริ่มในปี พ.ศ. 2559 โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้กับโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นพลเมืองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีสำนึกรักในท้องถิ่นของตนเองและสามารถดำเนินชีวิตโดยนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ โดยเน้นให้โรงเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาสถานศึกษา และเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นพื้นฐาน ใน 5 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติการเกษตร มิติด้านวัฒนธรรม และมิติสิ่งแวดล้อม อีกทั้งฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง จากกรอบแนวคิด Whole School Approach และประยุกต์ใช้แบบประเมินของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้จัดทำร่วมกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็น “ก้าวแรก” ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาไปสู่ความยั่งยืนต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

จากการรายงานการประเมินโครงการเกี่ยวกับการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงพบปัญหาที่ควรแก้ไขในแต่ละด้าน ดังนี้ 1.ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรมีการประสานกับชุมชนในพื้นที่หรือท้องถิ่นใกล้เคียงให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนมากที่สุด 2.ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนควรกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น ควรกำหนดกิจกรรมในโครงการให้มีความครอบคลุมเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย เน้นการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนมีวินัยใฝ่เรียนรู้ 3.ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ครูที่ปรึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่รับผิดชอบควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันที่ส่งผลต่อผู้เรียน และ 4.ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนควรนำบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโครงการ ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบของการจัดการเรียนการสอนหรือการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจะได้นำความรู้มาพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนหรือการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน (อรุณ เรือนเพชร, 2560 และดิถี เหมือนมัน, 2561)

จากปัญหาที่พบข้างต้น ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการดำเนินงานของโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่ยังไม่ชัดเจนและไม่เชื่อมโยงกันในทุกด้าน

เนื่องจากยังคงขาดการกำหนดแผนงานในการดำเนินงานและกิจกรรม ทั้งทางด้านแนวทาง โครงการ ระยะเวลาในการดำเนินงาน การประเมินติดตามการดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายซึ่งหมายถึง แผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานนั่นเอง จึงอาจส่งผลถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้คือ ตัวนักเรียนที่อาจยังไม่ เกิดคุณลักษณะหรือผลลัพธ์ความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายสำคัญของโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น จึงทำให้ โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงต้องการกลยุทธ์ แนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ ครอบคลุมการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านจากโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นต้นแบบที่ได้รับการประเมินและรับรอง จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทางด้านการเกิดผลลัพธ์ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในตัวนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การ พัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดแนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่ ชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับการกิจสถานศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น อีกทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอนบุคลากรที่ร่วมกัน ขับเคลื่อนโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น ได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นไปได้ภายใต้บริบทของสังคมไทย เพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน พอเพียงท้องถิ่นในการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงโดยมีความรู้และคุณธรรมกำกับเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่เพื่อ เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุล เป็นแบบอย่างในการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม และเป็นผู้ มีส่วนร่วมเป็นผู้นำในการสืบทอดและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนโลก จากการปลูก จิตสำนึกให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการ บริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ พร้อมไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษ ที่ 21 ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างชีวิตประชากรของประเทศไทย ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่ มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนพอเพียง ท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. เพื่อประเมินและพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บริบทเกี่ยวกับโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้เห็นชอบเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาของโลกในอีก 15 ปี ข้างหน้า โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมุ่งสร้างหลักประกันว่า ผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองโลก และความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เป้าหมายที่ 1 คนไทยทุกกลุ่มวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ที่จะพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายที่ 4 คนไทยมีจิตสำนึกพลเมืองและ มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ มีกรอบหลักการสำคัญที่ยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของประเทศได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมือง มีทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข กล่าวคือ การมีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ รวมทั้งสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตในโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับคนไทยนั้น คือ การดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ การมีเหตุผล มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน โดยอาศัยรากฐานใน 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตอย่าง “ยั่งยืน” โดยเป็นไปตามเจตนารมณ์ของเป้าหมายดังกล่าว จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้พลเมืองของประเทศได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลเมืองซึ่งอยู่ในวัยเรียน ที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝน อบรม และทำซ้ำ เพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถูกท้าทายด้วยการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแข่งขันทางธุรกิจ และการติดต่ออย่างไร้พรมแดน ซึ่งผู้เรียนจะต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

โดยไม่ลืม “รากเหง้า” ของความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย ที่ควรค่ากับการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์ให้คงอยู่กับสังคมต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นในปี 2559

โดยเกณฑ์การประเมินโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นได้ประยุกต์ใช้แบบประเมินของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้จัดทำร่วมกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็น “ก้าวแรก” ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาไปสู่ความยั่งยืนต่อไป ซึ่งการก้าวเข้าสู่การเป็นโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นนี้เอง จะเป็นการเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีต่อไป โดยอาศัยรากฐานความคิดและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

โครงสร้างของสัญลักษณ์โรงเรียนพอเพียงประกอบด้วยส่วนองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่

1) รากฐาน หรือผืนดิน เป็นส่วนพื้นฐานทางหลักการของโครงการที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนให้เห็นถึงที่มาที่ไปของโครงการซึ่งได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นรากฐานในการพัฒนา เพื่อถ่ายทอด เผยแพร่ และส่งต่อหลักการสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวไปยังผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักปรัชญาด้านต่าง ๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ต้นไม้อ้นมีดอกผล หมายถึง สถานศึกษาหรือโรงเรียนท้องถิ่นที่ได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอด ส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนโดยมีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญในการสืบสานสร้างสรรค์ความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยองค์ความรู้

3) ร่มเงาที่ปกคลุม หมายถึง โครงสร้างที่รายล้อมความเป็นไปในโครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นเอาไว้ โดยมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

1) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2) ให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญในการสืบสาน สร้างสรรค์ ความเป็นท้องถิ่นและความ

เป็นไทย โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ในประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และมีความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังตระหนักในสำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และเห็นคุณค่าของค่านิยมและลักษณะของความเป็นไทยภายใต้วัฒนธรรมอันดีงามและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยยกย่อง เทิดทูนในสถาบันหลักของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

3) คำนียามความพอเพียง (Sufficiency) จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกล

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5) แนวทางปฏิบัติหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

แนวคิดหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยูเนสโก (UNESCO, 1997 อ้างถึงในพทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553) ให้ความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาความยากจน พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้เพิ่มขึ้น (Brundtland Commission, 1984) โดยที่แนวความคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเน้นการพัฒนาที่ให้คนรุ่นปัจจุบันดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ได้รับ หมายรวมถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดีในปัจจุบันให้คงอยู่สำหรับคน

รุ่นใหม่ในอนาคตโดยไม่ทำให้ปริมาณลดน้อยลง ดังแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไว้ดังนี้

เอ็ดเวิร์ด บาร์เบียร์ (Barbier, 1987 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557) ได้กล่าวถึงหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถตอบสนองเป้าหมายในทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาไปพร้อมกันได้ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสมในขณะที่ยังรักษาไว้ซึ่งการสะสมทุนที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของคนในสังคมหรือลดปัญหาความยากจนของคนในสังคม มีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น และทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

2) การพัฒนาความยั่งยืนในมิติสังคม สิ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในระยะยาวทางด้านสังคมนั้น ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรมและความเท่าเทียมกัน ที่จะทำให้คนในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เข้าถึงทรัพยากร และโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น อาหาร การศึกษา ที่อยู่อาศัย และสาธารณสุข ฯลฯ ได้อย่างเป็นธรรมในสังคม

3) การพัฒนาระบบสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการรักษาไว้ซึ่งการสะสมทุนธรรมชาติ อาทิเช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ควรจะดำรงอยู่และทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ยังคงสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่เสถียรภาพของระบบนิเวศของโลกจะไม่ถูกกระทบกระเทือน

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอไว้ดังนี้

ยูเนสโก (UNESCO, 2007/2561) ได้ให้ความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องประกอบด้วย ความเสมอภาค ความครอบคลุมทางสังคม และคุณภาพ ที่เกิดจากการพัฒนาระบบการศึกษาโดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบ โดยการประเมินผลและรับรองว่าโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้อื่น ๆ มีความมั่นคงและปลอดภัยสำหรับทุกคน ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดต้องมุ่งเน้นในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของโลก ในปฏิญญาอินซอนว่าด้วยการศึกษา ปี 2030 ได้ระบุสาระสำคัญไว้ว่า “มุ่งให้ทั่วโลกจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงการให้การศึกษากับทุกคน (Inclusive) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกัน และการศึกษาตลอดชีวิต ที่เกิดจากนโยบายและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน” ทั้งนี้ ในปฏิญญาอินซอนได้ระบุ ประเด็นสำคัญด้านการศึกษาในช่วง 15 ปีข้างหน้า และมีข้อเสนอแนะใน 5 ประเด็นใหญ่ ๆ โดย 1 ในประเด็นหลัก เป็นเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองโลก ความว่า การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความ

เป็นพลเมืองโลก เพื่อให้การศึกษาช่วยพัฒนาคน ทำให้คนสามารถปรับเปลี่ยนโลกให้น่าอยู่มากขึ้นได้ การสอนให้คนรู้จักการพัฒนาที่เป็นประโยชน์และยั่งยืนจะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในโลกดีขึ้นได้ โดยต้องคำนึงถึงการสร้างความสมดุลระหว่างการแข่งขัน (Competitiveness) และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Solidarity) เนื่องด้วยการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education : GCE) ทั้งนี้กรอบตัวชี้วัด สำหรับการติดตามผลและทบทวนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษา (เป้าหมายที่ 4 : SDG4) สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน และในเป้าประสงค์ที่ 4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในส่วนของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งภายในปี 2573 ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้กำหนดตัวชี้วัดการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกใน 4 ด้าน ได้แก่ นโยบาย การศึกษาของประเทศ หลักสูตร การศึกษาของครู และการประเมินผลนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

แผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ผ่านการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการ และยกระดับการจัดการศึกษาในทุกระดับ และพื้นที่การศึกษาและการเรียนรู้เพื่อเร่งความก้าวหน้าในการพัฒนาที่ยั่งยืน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการที่ 1 มุ่งไปที่ภาคการศึกษา คือ ปรับปรุงการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้รับความรู้ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติซึ่งช่วยเสริมสร้างผู้เรียนสร้างแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ประการที่ 2 คือ การให้ทุกภาคส่วนดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมความเข้มแข็ง การศึกษาและการเรียนรู้ในวาระต่าง ๆ รวมถึงโครงการและกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งลักษณะสำคัญของแผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น มุ่งการดำเนินงานใน 5 เรื่อง คือ

1. ความก้าวหน้าเชิงนโยบาย
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการอบรม
3. การสร้างศักยภาพนักการศึกษาและผู้ฝึกอบรม
4. การส่งเสริมและขับเคลื่อนเยาวชน
5. การส่งเสริมโครงการเพื่อสร้างความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น (UNESCO, 2014/2557)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

คำว่า กลยุทธ์ หรือ Strategy ในภาษาอังกฤษมาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า Strategos ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Generalship ซึ่งเป็นศัพท์ทางการทหาร (เรวัตร์ ชาตริวิศิษฐ์และคณะ, 2554)

แต่เฟรด และฟอเรสต์ (Fred and Forest, 2017) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ไว้อีกด้านว่า กลยุทธ์เป็นวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว อาจรวมถึงการกระจายความเสี่ยง การพัฒนา การดำเนินการที่อาจต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงโดยพิจารณาจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายในขององค์กร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ความก้าวหน้าในระยะยาวขององค์กร

กระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์

روبินส์ และคูลเตอร์ (Robbins and Coulter, 2018) ได้กล่าวถึงกระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า กระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นลำดับขั้นและความสัมพันธ์ของกิจกรรมประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุภารกิจปัจจุบัน เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร (Identifying the Organization's Current Mission, Goals, and Strategies)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Doing an External Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบเพื่อดูแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ประชากร การเมือง/กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยผู้บริหารจำเป็นต้องระบุโอกาสและอุปสรรคหลังการวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Doing an Internal Analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรและความสามารถเฉพาะขององค์กร หลังการวิเคราะห์ผู้บริหารต้องระบุเกี่ยวกับจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร

ขั้นที่ 4 กำหนดกลยุทธ์ (Formulating Strategies) เป็นการพิจารณาถึงความเป็นจริงของสภาพแวดล้อมภายนอกและทรัพยากร ความสามารถที่มีอยู่เพื่อออกแบบกลยุทธ์ที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

ขั้นที่ 5 การนำกลยุทธ์ไปใช้ (Implementing Strategies) เมื่อกำหนดกลยุทธ์แล้ว ก็ต้องนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพตามที่องค์กรได้วางแผนไว้

ขั้นที่ 6 การประเมินผลลัพธ์ (Evaluating Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์ว่าเป็นอย่างไร มีกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายหรือไม่ จำเป็นต้องปรับส่วนใดหรือไม่

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

สุพรรณิ อัครเดชเรืองศรี (2559) กล่าวถึง การวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก ไว้ว่า การวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เป็นตัวแบบของการประเมินสภาพภายในและภายนอกองค์กร ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่

1) จุดแข็ง (S - Strength) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดแข็งหรือจุดเด่นขององค์กร ที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในปัจจุบัน

2) จุดอ่อน (W - Weakness) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดอ่อนหรือประเด็นปัญหาภายในขององค์กร ที่องค์กรมองว่าเป็นข้อบกพร่องหรือเป็นสิ่งที่ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบันไม่ราบรื่น

3) โอกาส (O - Opportunity) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นส่วนช่วยในการดำเนินงานเพิ่มความสำเร็จขององค์กรให้สูงขึ้นได้ เช่น สภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และบริการ เป็นต้น

4) ภัยคุกคาม (T - Threat) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การเสื่อมของสภาพสังคม เป็นต้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในเป็นปัจจัยในด้านจุดอ่อน (W - Weakness) และจุดแข็ง (S - Strength) ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัย ตามแนวคิดของ 7 s McKinsey นั้น (ปิ่นทारीย์ พองแพร่, 2559) ได้กล่าวสรุปถึง ตัวแปรทั้ง 7 ตัวของ McKinsey (7S Framework of McKinsey) ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด ดังนั้นความเป็นเลิศขององค์กรจะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรทั้งหมด โดยที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับตัวแปรทั้งหมดดังนี้

ด้านกลยุทธ์ (Strategy) ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านระบบ (System) ด้านรูปแบบ (Style) ด้านบุคลากร (Staff) ด้านทักษะ (Skill) และด้านค่านิยมร่วม (Shared Value)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis)

สุพรรณิ อัครเดชเรืองศรี (2559) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยในระดับกว้าง และมีผลกระทบโดยอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กร ทั้งองค์กรเอกชนและองค์กรของรัฐ ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และครู จำนวน 313 คน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น ที่ได้รับการคัดเลือกผลงานของสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในระดับประเทศจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบประเมินร่างกลยุทธ์ฯ ฉบับที่ 1 จำนวน 20 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบประเมินร่างกลยุทธ์ฯ ฉบับที่ 2 จำนวน 11

คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินการและการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน แบบประเมินร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 1) และแบบประเมินร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 2) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี Priority Needs Index (PNIModified) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูง รองลงมา คือ ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุด

สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อปัจจัยการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด และด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อปัจจัยการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุด และด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุด

2. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เป็นจุดแข็งของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นจุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยภายนอกด้านสังคม เป็นโอกาสของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นภาวะคุกคามต่อการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. ร่างกลยุทธ์ฉบับที่ 1 กลยุทธ์หลักรายข้อโดยเฉลี่ยมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์รองมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และวิธีดำเนินการมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ร่างกลยุทธ์ฉบับที่ 2 กลยุทธ์หลักรายข้อโดยเฉลี่ยมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์รองมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และวิธีดำเนินการมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 8 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ 19 วิธีดำเนินการ

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยแล้ว มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นฯ ยังคงจำเป็นต้องมีแผนงาน โครงการ กิจกรรมพัฒนาบุคลากรในด้านการประชุมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ยั่งยืน และจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นฯ ยังคงจำเป็นต้องสรรหาและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีส่วนช่วยในการบริหารจัดการสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการและเพียงพอต่อการใช้งานของบุคลากรและนักเรียน

2. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ยังขาดการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนงานวิชาการที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขาดการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม จึงควรเน้นไปที่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และปัจจัยภายนอกด้านสังคมเป็น

โอกาสสำหรับการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น ทำให้โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นสามารถดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในสังคม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร แต่การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนให้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นอุปสรรคเล็กน้อยอยู่

3. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นนั้น ต้องการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบาย พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จัดสรรงบประมาณ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และจัดทำโครงการด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบ PDCA จัดสรรและส่งเสริมการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูล ประสานงาน และประชาสัมพันธ์เพื่อให้ครอบคลุมและชัดเจน ต้องการกำหนดนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการมีส่วนร่วม ถอดบทเรียน และ PLC การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำและใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการสืบค้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครู การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาภายนอก และสร้างกลุ่มเครือข่ายกับบุคลากรทางการศึกษาภายนอก ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอกในการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนรู้ และการบูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ทางด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสังคมให้กับนักเรียน ควรที่จะจัดทำโครงการ กิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนเกิดความรู้และคุณลักษณะเป็นแบบอย่างในด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยเป็นแบบอย่างในด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ควรที่จะกำหนดพันธกิจ และจัดทำโครงการ กิจกรรมตามแผนงานพัฒนาบุคลากรด้านการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานจากผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ทางด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและด้านสังคม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ใช้กลยุทธ์ที่ 1 ในการพัฒนานโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับการดำเนินงานโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการสถานศึกษาโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมและชัดเจน เกิดการสร้างระบบการบริหารงานที่มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

2. ใช้กลยุทธ์ที่ 2 ในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำและใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผลที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย พร้อมทั้งการนิเทศและประเมินผลการนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ และการรายงานผลและนำมาปรับปรุง เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทางพฤติกรรมและคุณลักษณะนิสัยด้านสังคมอย่างต่อเนื่องและสามารถเป็นแบบอย่างต่อไปได้

3. ใช้กลยุทธ์ที่ 3 ในวางแผนเชิงรุก โดยการส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนงานโครงการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ แสดงพฤติกรรม และเกิดคุณลักษณะที่ดีเป็นแบบอย่างทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

4. ใช้กลยุทธ์ที่ 4 ในวางแผนเชิงรุก โดยการส่งเสริมให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา มีการแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยี สื่อสิ่งพิมพ์ การพัฒนาตนเอง การเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยและการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านวัฒนธรรมและสังคมให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ควรมีการวิจัยรูปแบบการบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). แนวทางการดำเนินโครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น (Local Sufficiency School :LSS). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- _____. (2559). โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ดิถี เหมือนมั่น. (2561). การประเมินโครงการตามรอยพ่อความพอเพียงของโรงเรียนเทศบาล 4 หนองแค อนุสรณ์. สระบุรี: โรงเรียนเทศบาล 4 หนองแคอนุสรณ์.
- ปิ่นทาร์ย์ พองแพร่. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการทำงานสูง: กรณีศึกษา ธนาคารยูโอบี. วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจโลก วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์. (2553). การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). ส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน. ค้นวันที่ 31 มกราคม 2560 จาก <http://www.stou.ac.th>

เรวัตร์ ชาตริวิศิษฐ์และคณะ. (2554). การจัดการเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อินเฮาส์ โนว์เลจ, อักษรเงินดี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). รายงานวิจัยข้อเสนอตัวชี้วัดการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองโลกตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุพรรณิ อัครเดชเรืองศรี. (2559). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณ เรือนเพชร. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเทศบาลทุ่งหลวง 1 (บ้านโคกมะพร้าว). สรุขงุญธานี: โรงเรียนเทศบาลทุ่งหลวง 1 (บ้านโคกมะพร้าว).

Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: World Commission on Environment and Development*. Oxford: Oxford University Press.

Fred, R. David and Forest, R. David . (2017). *Strategic Management A Competitive Advantage Approach, Concepts and Cases*. 16th ed. England: Pearson Education Limited.

Robbins, S. P. and Coulter, M. (2018). *Management*. 14th ed. United States of America: Pearson Education, Inc.

UNESCO. (2014). *Issues and Trends in Education for Sustainable Development บทที่ 1 จากวาระที่ 21 สู่เป้าหมายที่ 4.7: การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. แปลโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2557. ค้นวันที่ 31 มกราคม 2560 จาก <http://www.bic.moe.go.th>

UNESCO. (2017). *บทที่ 1 เรื่อง Education transforms Lives*. แปลโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561. ค้นวันที่ 19 กันยายน 2561 จาก <http://www.bic.moe.go.th>